

Povedka o Zlatorogu

PLANINA JEZÉRA IN SKALNA KOMNA STA BILI NEKOČ PLANINSKI RAJ, KJER SO BIVALE BELE ŽENE, BITJA MILEGA, USMILJENEGA SRCA. POGOSTO SO SE PRIKAZOVALE V DOLINI, DA SO POMAGALE SIROMAKOM V STISKI. PORODNICAM SO STALE OB STRANI IN DEČKI, KI SO JIH ŽENE RODILE Z NJIHOVO POMOČJO, SO BILI ŠVOJ ŽIV DAN POD POSEBNIM VARSTVOM BELIH ŽENA. UČILE SO PASTIRJE SPOZNAVATI ZDRAVILNE MOČI ZELIŠČ, PO NJIHOVI ŽELJI JE PO GOLIH SKALNATIH ROBOVIH RASLA SOČNA TRAVA IN KOZA SIROMAKOV JE TAM NAŠLA PAŠO. BELE ŽENE NISO MARALE, DA BI SE JIM LJUDJE ZAHVALJEVALI, IN ČE SE JE KDO Približal NJIHOVI VISOKI DOLINI, SO MU BRANILE NADALJNJO POT Z GROZEČIMI GIBI. ČE SE JE KDO POMOTOMA ALI IZ PREDRZNOSTI Približal NJIHOVIM BIVALIŠČEM, SO GA GOSTI KAMENI PLAZOVI, NALIVI IN NEURJA Z GORÁ PRISILILI K VRNITVI.

PO GREBENIH IN STENAH, KI STRMO PADAJO V SOŠKO DOLINO, SO SE PASLI NJIHOVI SNEŽNOBELI GAMSI IN STALI NA STRAŽI. ČE SE JE Bližal vsiljivec, SO SPROŽILI KAMENJE S SKALNEGA ROBA. TE GAMSE JE VODIL ZASTAVEN GAMS Z ZLATIMI ROGOVI, IMENOVAN ZLATOROG. BELE ŽENE SO GA BILE NAREDILE NE-RANLJIVEGA. KO BI GA BILA TUDI ZADELA STRELČEVA KROGLA, KAMORKOLI BI BILA PADLA SAMO KAPLJA NJEGOVE KRVI, BODISI NA GOLO SKALO ALI NA LEDENO SNEŽNO PLAN, PRI PRIČI JE POGNALA IZ VSAKE KAPLJE KRVI ZEL ČUDOVITE ZDRAVILNE MOČI. IMENOVALI SO JO ČUDEŽNI BALZAM ALI TRIGLAVSKA ROŽA. ČE JE ZLATOROG ODTRGAL LIST TE ZELI, JE NA MAHI OZDRAVEL, ČEPRAV BI GA ZADELA KROGLA V SRCE. ŠE MOČNEJŠI JE BIL ČAR NJEGOVH ZLATIH ROGOV. KOMUR BI BILO USPELO, DA BI SE BIL ZLATOROGU Približal IN BI UPLENIL ENEGA IZMED NJEGOVH ZLATIH ROGOV, BI IMEL V ROKAH KLJUČ DO VSEH ZLATIH IN SREBRNIH ZAKLADOV, KI JIH VEČGLAVA KAČA ČLIVA V GORI BOGATIN.

Neki beneški iskalec zlata je prežal ob vhodu v Bogatino jamo, videl je, kako se je Zlatorog s svojim rogom dotaknil kače, postala je pohlevna kakor jagnje in mu je dovolila, da je v zlati potok, ki teče skozi jamo, pomočil zlate rogove. Iskalec zakladov je našel pozneje drobec zlatega roga, ki si ga je Zlatorog obdržal na skali, vse zaklade sveta je mogel vzhigniti z njim; svoj živi dan je nosil iz Bogatina vreče zlata, ki so vse romale na Laško.

Tako srečen kakor ta iskalec zakladov pa ni bil lovec iz Trente, saj sta neinvaležnost in lahkomiselnost ljudi visoko dolino belih žit spremenili v skalnato puščavo. To se je zgodilo takole.

Takrat na Bovškem se ni bilo cest, samo tovarniška steza je vodila iz Kobariata skozi Bovec na Triž; po njej so prenašali meži italijanskih tovarnikov bogato beneško blago v Nemčijo. Ob sotočju Koritnice in Soče je stala zelo obiskana tovarniška krčma. Izvrstna krčmarica je bila znana daleč naokoli, znala je osladiti počitek z dobrim priprazkom in kdičim vinom. Še bolj pa je bila vsem všč krčmarčina hčerka, bila je najlepše deklet v dolini. Dosti snubcev jo je snubilo, toda svoje srce je dala nekemu fantu iz Trente. Veljal je za najboljšega lovca daleč naokoli, imenovali so ga Trentarski lovec. Bil je sin slepe vdove, zanjo je skrbel v njeni starosti z zvesto otroško ljubeznijo. Govorili pa so tudi, da ga varujejo bele žene. Vse steze v gorah so mu bile znane, smel se je povzpeti na najvišje vršace, ne da bi se mu bilo treba bati kamenih plazov, marsikatega tolstega gamsa, marsikatega divjega petelina in prelepe šopke cvetlic je nosil v tovarniško krčmo in si tako pridobil dekletovo ljubezen.

Neko nedeljo, ko je šla zima h kralju, so prispeli laški trgovci z bogatimi tovari iz Benetk v krčmo. Eden izmed njih, bogat, mlad gospod, je skušal z zlatom in obljubami premotiti dekletovo pamet, nataknil ji je zlatih prstanov na prste in ji obesil biserno ogrlico okoli vratu, plačeval je gostom močno italijansko vino in veleval godcem igrati za ples.

Tedaj je pristopil tudi Trentarski lovec. Ko je svoje deklet povabil na ples, se je zirdovala, in ko ji je očital, da si je nadela zlati tujčev lišp, je lepota menila porogljivo, da so Lah vsledni gospodje, dosti bolj oljkani kakor njen ljubi, ki vendar pozna vse zaklade v gorah, pa ji doslej ni prinesel niti triglavske rože.

In ker posmeh ne seže dlje kakor od ust do srca, je začutil fant v srcu ost teh besed in odgovoril z enako napuhjenim odgovorom:

"Vem, kje najti ključ do zakladov v Bogatini, in ko ga imam, sem kralj v primeri s tvojimi laškimi kramarji, ki jim ostani točajka."

Glorio užaljen je zapustil krčmo. Spotoma ga je srečal malopriden pajdaš, Zeleni lovec, o katerem so govorili, da je že marsikatega vlegla tanta spravil v večnost. Zeleni lovec je fantu vedel dosti povedati o zakladih v Bogatini. Še isto noč sta oba krenila v gore, da bi zasledila Zlatoroga, saj je poznal Trentarski lovec njegova najljubša počivališča. Že dopoldne sta ga zalezla. Strelčeva krogla je zadela Zlatoroga, hudo ranjen se je gams zavrlel na ozko skalno polico, ki se je nehajala v nedostopni steni.

"Pojd za mano," je zarlical Zeleni lovec, "ključ do Bogatina so najini!"

Tedaj je zagledal fant na nevarni stezi med ledom in snegom najlepše cvetlice in med njimi tudi očnico, ki jo je v prejšnjih letih pogosto trigal, da je svoje materi iz nje pripravjal zdravila za oči. Spomin na mater in njegov angel varuh sta mu kljucala:

"Odnehaj, ne sili dalje, zadovolji se s triglavskimi rožami, osramočena te bo tvoja ljuba prosila oplaščanja, zaradi prizadejanega zasameha."

Tedaj je zarlical Zeleni lovec:

"ŠE JE ČAS, DA UKROTIŠ ZLATOROGA, PREDEN POUŽIJE ČUDEŽNI BALZAM, OPOGUMI SE, BOGATEJŠI BODI KAKOR VSI TI KRAMARJI, KI SO TVOJE DEKLE ZAPELJALI V NEZVESTOBO."

ZMAGAL JE GLAS ZLA, PO SLEDI KRVAVEČEGA KOZLA, ZAZNAMOVANI Z ROŽAMI STA LEZLA PO STEZI MED ŽIVLJENJEM IN SMRTJO. TODA ZLATOROG SE JE OKREPČAL S ČUDEŽNIM BALZAMOM. NA NOVO POŽIVLJEN JE PO OZKI STEZI PRIDIVJAL SVOJIMA ZASLEDOVALCEMA NAPROTI. ROGOVI SO SE MU SVETILI V SONCU ČUDOVITEJE KAKOR KDAJKOLI POPREJ. OSLEPEL JE POGLEDAL LOVEC V BREZDANJO GLOBINO, ŽE JE OMAHNIL, ŠE EN ZLATOROGOV SKOK, PA JE IZGUBIL TLA POD NOGAMI IN TREŠČIL JE V PREPAD. S ŠKODOŽELJNIM KROHOTOM JE ZAKLICAL ZELENI LOVEC ZA NJIM:

"SREČNO POT NA LAŠKO!"

MEDTEM SE JE DEKLE BRIDKO KESALO. POTRITA JE ČAKALA, DA SE LOVEC SPET PRIKAŽE. ŠELE KO SO SE LASTOVICE VRAČALE IN SO VALOVI SOČE NARASLI ZARADI TOPEČIH SE SNEŽNIH GMOT V GORAH, JE PRIPLAVALO PO REKI TRUPLO TRENTARSKEGA LOVCA, V ROKAH JE DRŽAL ŠOPEK TRIGLAVSKIH ROŽ.

KO SO PRIŠLI PASTIRJI POZNO POLETI V BLIŽINO PLANINE JEZERA, SO NAŠLI TAM PUSTO SKALNATO POKRAJINO, BELE ŽENE SO ZA ZMERAJ ZAPUSTILE TA KRAJ IN Z NJIMI SO ODSLI TUDI BELI GAMSI. OD NEKDANJEGA GORSKEGA RAJA NI OSTALO SLEDU. ZLATOROG JE V SVOJEM SRDU RAZRIL NAJLEPŠE PAŠNIKE, ŠE DANES JE VIDETI V SKALNIH TLEH ODTISE NJEGOVH ZLATIH ROGOV.

planina Jezéra = nekdanja planina Jezéra ali Pri Jezérh, dones planjava blizu kočé pri Triglavskih jezerih

(vir: Jaserzathal, dolina Zajézeram).

tolsti = debeli

očnica = planika. Med planšarji je veljala kot zdravilno zelišče za očesne bolezni

mezeg = domača žival, potomka žrebca in oslice